

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. У сучасному світі рівень економічного розвитку країни безпосередньо визначається розвитком науки і техніки та ступенем їх використання, тобто рівнем інноваційних процесів. Останні мають вплив на різні аспекти загальнодержавного розвитку, включаючи суспільний, економічний та технічний. Крім того, вони визначають місце країни в світовому господарстві, внутрішнє соціально-економічне становище.

Беззаперечною вимогою успішного розвитку та ефективного функціонування ринку сільськогосподарської продукції є підвищення якості і безпеки продуктів харчування, що може відбуватися лише шляхом реалізації інноваційної політики та інвестиційного забезпечення науково-технічних досліджень, технологічних регламентів, стандартів, що відповідають світовому рівню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств присвячені праці Т. Гринько, О. Дацій, О. Коломицевої, Б. Луців, В. Никончук, В. Остапенко, С. Повної, Б. Погріщук та інших вчених.

Метою дослідження є висвітлення основних аспектів інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Основні результати дослідження. Досвід сільськогосподарських підприємств свідчить, що потреба в технологічних, науково-технічних, економічних, фінансових, інтелектуальних ресурсах незмінно зростає. Однак, це потребує кредитування, нових джерел інвестування та фінансової підтримки.

Інноваційні пріоритети мають важливе значення для розвитку усього агропромислового комплексу, їх реалізація потребує розроблення конкретних програмних дій та системи інвестиційного забезпечення [8, С. 37].

Інвестиційно-інноваційна політика повинна проводитися з метою стимулювання науково-дослідних робіт, впровадження результатів науково-технічної діяльності до державного та господарською оборотів, введення у виробництво нових сортів сільськогосподарських культур, ресурсозберігаючих технологій, біологічних засобів захисту рослин від шкідників і хвороб.

Важливе значення в інвестиційній діяльності мають правильно вибрані джерела фінансування втілюваних нововведень. Пошук нових форм і методів фінансово-кредитного їх забезпечення за обмеженості фінансових ресурсів та недостатності власних фінансових коштів підприємств набуває глибокої значущості. Проте для того, щоб запрацювала інноваційно-інвестиційна модель розвитку та всі цілі, заходи та програми мали можливість реалізуватися, необхідно створити ефективний зв'язок між окремими компонентами інноваційно-інвестиційного процесу. Оскільки модель інноваційно-інвестиційного розвитку повинна реалізовуватися не одномоментно, а включати інституціонально-інфраструктурний етап, етап зональної реалізації та етап масового охоплення. При цьому важлива увага приділяється єдності інтересів всіх учасників системи, яка пронизує систему управління, соціальні групи, підприємницьку діяльність, виробничі зв'язки та комунікації [5, С. 147].

Для вітчизняних агропромислових підприємств саме інновації й інноваційний розвиток є тією рушійною силою, що спроможна забезпечити подолання кризових явищ останніх років і забезпечити конкурентоздатність галузі в майбутньому. Природно, цим процесом необхідно цілеспрямовано й ефективно управляти, не покладаючись на дію тільки ринкових регуляторів.

Зростання ролі окремих суб'єктів господарської діяльності, необхідність їх цілеспрямованої взаємодії один з одним і зовнішнім середовищем у рамках, окреслених

методами державного регулювання, ставить проблему формування організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком. Він повинен орієнтувати маркетингову, а через неї інноваційну, інвестиційну і виробничо-збутову діяльність господарюючих суб'єктів на виявлення і всебічне використання існуючих і перспективних ринкових можливостей, підтримуючи певний баланс зовнішніх і внутрішніх резервів розвитку, з метою досягнення успіху в конкуренції, максимізації поточних і перспективних доходів.

Кількісний вплив різних чинників на економічне зростання ринкової економіки, розрахований Е. Денісоном, визначив, що підвищення продуктивності праці за рахунок інновацій складає 28 %, капіталу - 19 % [4, С. 21]. Отже, нова технологічна база і можливості персоналу визначають близько 28 % приросту національного доходу. Якщо інновації та інвестиції взаємопов'язані, то їх загальний внесок в приріст доходу складе близько 50 %. Така взаємообумовленість потенціалів інновацій та інвестицій визначає масштаби дій і можливості побудови інноваційної моделі економіки [6].

В умовах нестачі внутрішніх ресурсів для поліпшення інвестиційного клімату в Україні прямі іноземні інвестиції виступають дієвим інструментом оновлення технічного забезпечення існуючого аграрного виробництва, служать ефективним стимулом економічного зростання, важелем підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку і плацдармом для інтеграції України у світове господарство.

За таких обставин найважливішою умовою забезпечення стабільного економічного зростання в Україні стає необхідність нагальної активізації інвестиційно-інноваційних процесів в АПК, докорінної модернізації технологічної бази та впровадження сучасних технологій і способів виробництва. Реально інноваційно-інвестиційні процеси в аграрній сфері працюють там, де діють підприємницькі механізми, а нормативно-правова база, регуляторна та інноваційно-інвестиційна політика держави відповідають принципам ринкової аграрної економіки [2].

Інноваційна діяльність може розглядатись як одна із форм інвестиційної діяльності, що здійснюється з метою впровадження науково-технічного прогресу у виробничій або соціальній сфері. Саме інвестиції в АПК приводять до впровадження нововведень - інновацій та інноваційних процесів. Інноваційно-інвестиційною діяльністю в АПК визначаються передусім науково-технічний прогресом, його темпами і соціально-економічними результатами.

Для залучення іноземних інвестицій в Україну, було здійснено ряд позитивних кроків:

1. На сьогодні в Україні створене правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства. Законодавство України визначає гарантії діяльності для інвесторів, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні.

2. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

3. У випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його інвестиції в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів від інвестицій у грошовій або товарній формі. Держава також гарантує безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків і інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій.

4. Для підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16.03.2000 № 1547 ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами.

Вирішенню проблемних питань інвесторів покликані сприяти комісії із сприяння досудовому врегулюванню спорів з інвесторами, які можуть створюватися органами

виконавчої влади та органами місцевого самоврядування як тимчасові консультативно-дорадчі органи з метою сприяння досудовому врегулюванню спорів між інвестором і органом виконавчої влади (місцевого самоврядування), відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 № 1024 "Про заходи щодо вдосконалення роботи органів виконавчої влади з інвесторами".

5. Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу.

6. Для сприяння іноземним інвесторам у питаннях взаємодії з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування утворено Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України.

7. З метою сприяння залученню й ефективному використанню вітчизняних та іноземних інвестицій для забезпечення розвитку економіки України, прискорення її інтеграції в європейську і світову економічні системи, забезпечення права приватної власності і права на підприємницьку діяльність утворено Раду вітчизняних та іноземних інвесторів при Президентові України. Очолив зазначену Раду Президент України.

Указом Президента України від 26.01.2011 № 173/2011 затверджено персональний склад Ради вітчизняних та іноземних інвесторів.

8. З 1 січня 2012 року набрав чинності Закон України № 2623 "Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна". Цей Закон визначає правові та організаційні засади відносин, пов'язаних з підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна".

Т.Гринько розглядає інноваційний потенціал, як сукупність природних і трудових ресурсів, організаційних та інформаційних компонентів, матеріальних умов, що функціонують як єдине ціле в умовах впливу факторів зовнішнього середовища з метою вирішення завдань інноваційної діяльності [1, С. 56]. Складові інноваційного потенціалу:

- інтелектуальні ресурси (патенти, ліцензії, технологічна документація тощо);
- матеріальні ресурси (технологічне та лабораторне устаткування);
- фінансові ресурси (власний, позичковий, венчурний капітал тощо);
- трудові ресурси (кваліфіковані кадри).
- інфраструктурні ресурси (техніко-технологічні підрозділи, патентно-правові відділи тощо).

Державна активність в інноваційній сфері аграрного виробництва зумовлена не тільки інтересами аграрних підприємств, але й своїми інтересами. Необхідність державного регулювання інноваційним процесом в аграрному виробництві викликана соціально-економічними проблемами, депресивним станом аграрного виробництва та економіки, недоліками механізму ринкового саморегулювання нововведень, які не можуть бути вирішені без участі держави. Соціально-економічна роль держави в агропромисловому комплексі визначає основні функції державних органів щодо регулювання інновацій, а саме: координаційну, стимулюючу, правову, професійну, інституціональну, фондоутворювальну, страхову.

Інноваційний розвиток і підвищення конкурентоздатності аграрного сектора може включати наступних п'ять напрямків:

- 1) інноваційне оновлення сільського господарства;
- 2) інноваційне оновлення галузей АПК - постачальників сільськогосподарської техніки, добрив, енергії;
- 3) інноваційне оновлення галузей, які займаються переробкою сільськогосподарської сировини;
- 4) інституціональне забезпечення інноваційного оновлення аграрного сектору;
- 5) вдосконалення нормативно-правового і організаційно-управлінського механізму.

По суті, стійкий розвиток АПК у більшій своїй мірі залежить від розвитку і розширення інвестиційних можливостей його головної ланки - сільського господарства.

Це пояснюється тим, що, по-перше, сільське господарство, займаючи вихідне становище для розвитку переробних галузей, є не лише сировинною базою, але й надійним партнером в процесах інтеграції і виробничо-ринкового функціонування; по-друге, з точки зору оцінки загальноекономічного значення аграрний сектор вирішує важливі стратегічні і життєво важливі задачі та, маючи унікальну виробничу особливість, виступає не лише сектором економіки, але і важливою складовою життя суспільства. По-третє, в силу багатьох природних, економічних, фінансових та інших факторів сільське господарство має складну організаційно-управлінську структуру виробництва, що, в першу чергу, відображається у важкому інвестиційному кліматі та низькому рівні господарської діяльності, які неможливо уявити поза пріоритетної інвестиційної політики державної підтримки; по-четверте, для вирішення проблеми продовольчої безпеки і забезпечення переробних галузей високоякісною сировиною вкрай необхідним є зростання регіонального сільськогосподарського виробництва [3, С. 182].

Конкурентоспроможність підприємства визначається рівнем його менеджменту, який повинен забезпечити поєднання факторів виробництва оптимальної кількості та якості (рис.1). Разом з тим оптимальне функціонування підприємства, якщо розглядати його у довгостроковій перспективі, неможливе без розвитку, тобто без реалізації інноваційно-інвестиційних проектів. У свою чергу, ці проекти будуть максимально життєздатними лише при їх відповідності програмам розвитку галузі, території, країни та світовим тенденціям розвитку [7].

Інвестиційно-інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств України повинен базуватися на:

- активній участі держави задля підтримки сталості інвестиційно-інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств;
- визначенні пріоритетних галузей для зовнішнього і внутрішнього інвестування;
- обранні ефективної довготривалої стратегії економічного зростання підприємства;
- ефективному моніторингу ринку, вивченню конкурентного середовища;
- ресурсозабезпеченості підприємства.

Інвестиційно-інноваційний розвиток в сільському господарстві представляє собою складний динамічний процес, в якому проблеми ефективного використання фінансових ресурсів, пошуку додаткових джерел фінансування, залучення потенційних інвесторів тісно пов'язані з формуванням нових знань та ідей.

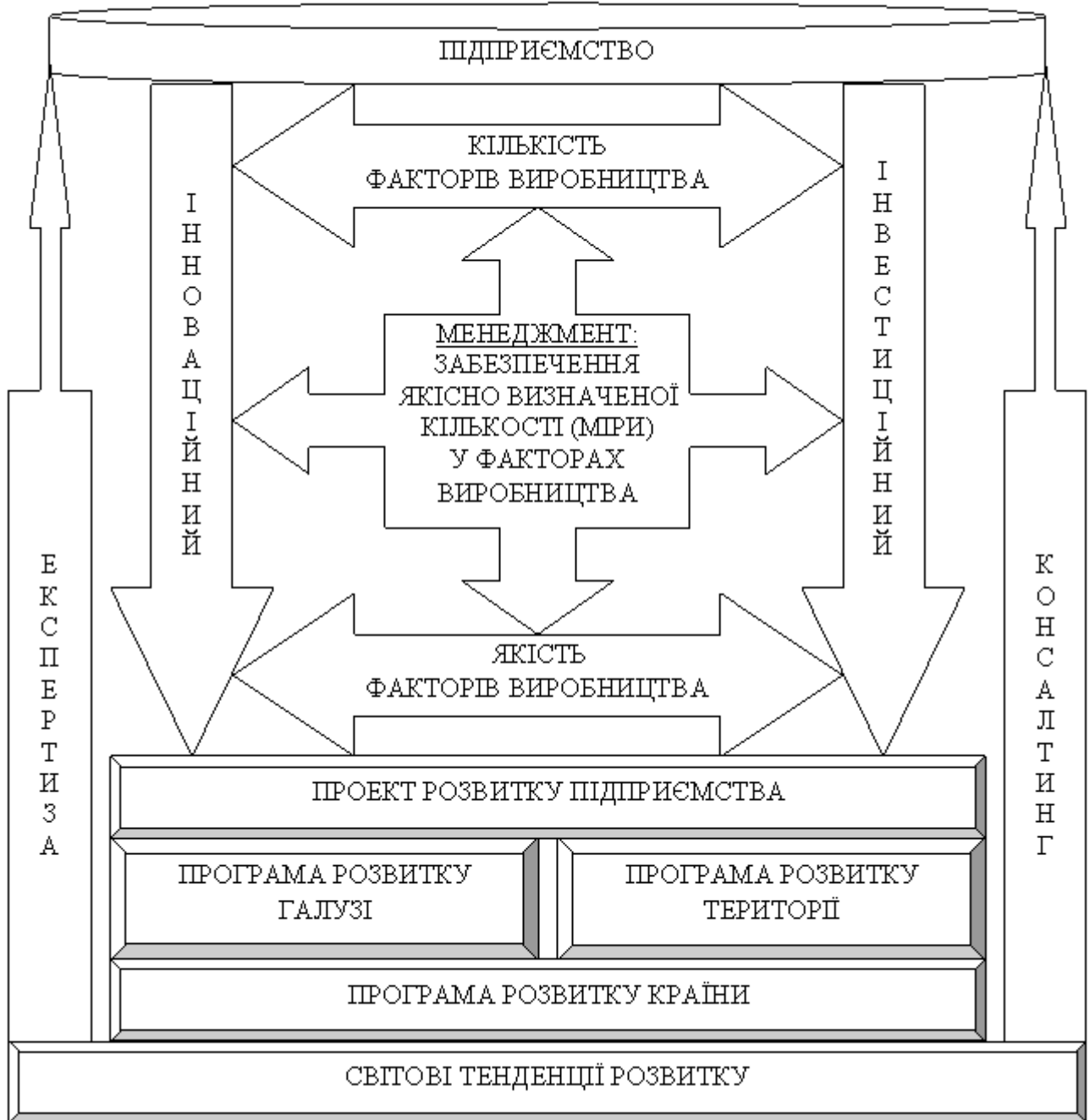

Рис. 1. Система забезпечення ефективності інноваційно-інвестиційного менеджменту підприємства

Висновки. Управління інвестиційною та інноваційною діяльністю стало найважливішою складовою будь-якого сільськогосподарського підприємства, орієнтованого на стратегічний успіх у жорстких конкурентних умовах ринкової економіки. Таким чином, тісний взаємозв'язок інвестицій та інновацій на підприємстві не дозволяє розглядати ці процеси відокремлено один від одного, так як вони представляють собою самостійну сферу економічної діяльності підприємства, пов'язану з фінансуванням та управлінням процесами оновлення всіх елементів функціонування суб'єктів господарювання в ринковій економіці.

В сучасних економічних умовах для підприємств АПК важливими стають питання пошуку джерел залучення інвестицій, розробка на основі сучасних методів управління

економічними процесами та впровадження систем ефективного використання інвестиційних ресурсів для підвищення інноваційної активності на підприємствах АПК. Вирішити ці проблеми можливо за умови визначення відповідності інвестицій перспективним інноваціям, тісної взаємодії інвестиційних та інноваційних процесів на підприємствах АПК. Такий підхід обумовлює необхідність розгляду інвестицій та інновацій, як єдиної інвестиційно-інноваційної системи, від успішного розвитку і функціонування якої залежить рівень економічного зростання і стабілізації розвитку АПК. Саме тому вивчення та обґрунтування науково-теоретичних основ розвитку інвестиційно-інноваційної системи стає сьогодні важливим фактором розвитку всього АПК країни, її економічного зростання і, отже, є досить актуальним і значущим дослідженням для практики.

Анотація

У статті визначено та обґрунтовано необхідність інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств з метою забезпечення їх конкурентоспроможності. Охарактеризовано складові інноваційного потенціалу.

Ключові слова: Інновації, інвестиції, інноваційно-інвестиційний розвиток, інноваційно-інвестиційна система, інвестиційно-інноваційна політика, інноваційний потенціал.

Аннотация

В статье определена и обоснована необходимость инновационно-инвестиционного развития сельскохозяйственных предприятий с целью обеспечения их конкурентоспособности. Охарактеризованы составляющие инновационного потенциала.

Ключевые слова: Инновации, инвестиции, инновационно-инвестиционное развитие, инновационно-инвестиционная система, инновационно-инвестиционная политика, инновационный потенциал.

Abstract

The article defined and justified the need for innovation and investment development of agricultural enterprises in order to ensure their competitiveness. We characterize the innovation capacity.

Keywords: Innovation, investment, innovation and investment development, innovation and investment system, innovation and investment policies, innovative potential.

Список використаних джерел:

1. Гринько Т. Щодо інноваційного потенціалу як складової частини інноваційної активності підприємств. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1379914
2. Дацій О. І. Фінансове забезпечення інновацій в агропромисловому комплексі України / О. І. Дацій // Матеріали наук.-практ. конф. - 2011. - № 1. - С. 64-71.
3. Коломицева О.В. Проблеми активізації інноваційно-інвестиційних процесів в АПК / О.В. Коломицева // Сталій розвиток економіки. – №6 (16). – 2012. – С. 182-185.
4. Луців Б. Грошово-кредитна політика держави та інноваційна діяльність банків / Б. Луців // Економіка України. - №10. - 2001.- №10.- С. 20-31.
5. Никончук В.М. Інноваційно-інвестиційна модель розвитку сільськогосподарських підприємств / В.М. Никончук // Інноваційна економіка. – С. 145-148. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_6/145.pdf
6. Остапенко В.О. Перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку агропромислових підприємств Волині. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://newzbook.com/book_284_page_2
7. Повна С.В. Пріоритети інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств аграрного сектора економіки. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.confcontact.com/2008febr/5_povna.php

8. Погрішук Б.В. Формування системи інвестиційно-інноваційного забезпечення АПК в контексті інституціональних змін / Б.В. Погрішук // [Вісник аграрної науки Причорномор'я](#). - Випуск 3. – 2011. – С. 36-41.